

gítségével kiemelhetünk egyes szereplőket, csoportokat, sőt cselekményeket is, viszont a homály háttérébe is boríthatjuk a színpad megfelelő részét. Főleg megjegyzem talán, hogy a világítás intenzitási és színskálájával s azoknak csoportosításával minő végtelen és kimeríthetetlen változatokat vihetünk bele egy- és ugyanazon díszlet keretébe. A hideg realizmus hangulatától a legfantasztikusabb, izzóbb káprázatig mindent kifejezhetünk vele és ilyenkor maga a díszlet mint médium szerepel, amelynek olyan életet adunk, amilyent akarunk. Ennél a díszletnél az a cél, hogy mentől kevesebb — de markáns eszközzel ábrázoljon, hogy ezáltal annál könnyebben alakuljon hozzá a darab menetéhez és annál kevésbé vonja magára a figyelmet oly dolgokkal, amelyek a darab szempontjából nem fontosak, sőt értelemzavarók. Minden főleges vonal és dísz, iparművészeti adalék csak merevíti a színpadi kép mozgási lehetőségeit és zavarja a célját. Mert képnek kell lenni a mai színpadnak, de sokkal fokozottabb és művészibb értelemben, mint azelőtt, nem a régi merev, mozdulatlan formájában, amely értelmetlen túlhalmozottságában közelebb állt olykor az olajnyomatokhoz, mint a darab szelleméhez és amelyben a színészek megjelenése csak zavar, mert a vászonra festett realiztikus hatásra törekvő plasztikának, árnyékoknak hazugságát jobban kielezi, ha nem legyen kép, amelynek szépsége kifejező voltában rejlik, ahol a vonalak és színek élnek, amely illusztrációja a darab minden mozzanatának, s amely képben a hangsúly nem a háttérben, hanem az előadáson és a szereplőkön van. A mai színpad ezért kerüli a sík színpadot is, mert ezen a szereplők, a nézők szempontjából nézve csak egy vízszintes vonalban mozoghatnak. Lépcsőkkel, emelvényekkel tagolja a színpadot magasságában is, ami által nagyszerű mozgási és csoportosítási lehetőségeket kapunk egy harmadik dimenzióban, a színpadi kép eddig kihasználatlan részében is. Ezeknek a díszleteknek a megtervezésénél azonban tekintettel kell lenni a darab menetére is, mert míg néhány fárasztó műnél üdvös egy-két hosszabb pihenés a nézők számára, úgy feltétlenül megölheti az előadást, ha egy darab lázas tem-

póját mindúntalan hosszabb szünetek szakítják meg a lépcsők és emelvények összeállítása miatt. Ezért kell a díszlettervezőnek a nivókülönbségeket úgy elhelyezni, hogy ha nem is az egész előadás, de legalább egy-két felvonás alatt változatlanul állhasson az emelvény és lépcsőrendszer s csak néhány díszletrészlet vagy lépcső kicserélésével változtassa meg a képet. Már most, hogy a tervező egy drámai mű képeinek a megkomponálásánál milyen módon akarja magát kifejezni, impresszionista vagy expresszionista, vagy pláne konstruktív színpadot akar, milyen színeket rak a palettájára, milyen vonalakkal adja meg a kép ritmusát, ez az ő egyéniségén és a rendező intencióin kívül a darab, a mű karakteréből fakad elsősorban. Még határozottabb irányba tereli a művész fantáziáját egy zenés darab. Mondanom sem kell, hogy mennyire másnak kell lenni egy képnek, melyet egy Mozart-operához rajzolunk, mint annak, amely egy Wagner, vagy Puccini művéhez készül, bár a szövegben előírt helyzet lehetne ugyanaz. De még pusztán drámai daraboknál is milyen más eszközökkel kell megcsinálni egy Shakespeari erdőt, mint egy — népszínművét. Olykor a realizmus aláhúzása a követelmény s ilyenkor minden stilizálás, modorosság bántó és oda nem való, míg legtöbbször végzetes egy előadásra, ha a díszletek realizmusból fakadó képzethiánya megköt minden fantáziát. A realizmusról lévén szó, nem szabad azonban a tervezőnek figyelmen kívül hagyni némely színpadi realitást, vagyis inkább színpadtechnikai korlátozást, mert például végzetes baj volna oda helyezettetni egy jelenetet vagy csak egy hangsúlyozott motívumot, ablakot, ajtót, erkélyt, ahol az nem látszik a nézőtér minden üléséről, minden páholyából és nagy hiba egy színpadot, ahol bár a szöveg intimitást kívánna, de nagy személyzet mozog, esetleg szűkre tervezni, miáltal az előadás állandó akadályokba ütközik. A másik korlát, amelyen a díszlettervező nem teheti túl magát, a kiviteli lehetőség úgy az anyagi, mint az elhelyezési szempontból. Sajnos igen sok dekoratív hatásnál meg kell gondolni, hogy ez és amaz alkotórészének fontossága megéri-e azt az összeget, melyet megcsináltatása, kivitele kép-